

MORGENDAGENS STEMMER

INNSTILLING FRA ARBEIDERPARTIETS DEMOKRATI- OG MEDIEUTVALG

Sentralstyret oppnevnte den 11. august 2014 Arbeiderpartiets Demokrati- og medieutvalg med følgende mandat:

Arbeiderpartiet sitt Demokrati- og medieutvalg skal gjennomgå hele mediefeltet med sikte på å modernisere og videreutvikle de offentlige virkemidlene.

Det er naturlig å se en utvidet mediebransje under ett: de tradisjonelle mediehusene, radio og TV, med vekt på NRK, samt bok- og filmbransjen.

Målet er å foreslå tiltak som sikrer et reelt mediemangfold over hele landet, som styrker den demokratiske samtalen i en digital tid, stimulerer kvalitetsjournalistikk og utvikler det norske språket.

Utvalget skal vurdere både lovverk og økonomiske virkemidler.

Utvalgets sammensetning

Arild Grande, stortingsrepresentant - leder

Odd Omland, stortingsrepresentant

Torstein Tvedt Solberg, stortingsrepresentant (for Lisbeth Berg Hansen)

Anders Opdahl, redaktør/journalist

Olav Terje Bergo, redaktør

Zaineb Al-Samarai, jurist/kommunikasjonsrådgiver

Ulrik I. Rolfsen, filmregissør

Line Finnøy Bakken, journalist/leder APF

Ida Berntsen, styreleder i Språkrådet/journalist

Andre Nerheim, rådgiver LO

Eirik Aarek – sekretær for utvalget

FORORD

Grunnlovens § 100 forplikter myndighetene til å "legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale". Dette sikres gjennom lovverket som garanterer for ytringsfrihet og pressefrihet, og gjennom mediepolitikken som skal bidra til en mangfoldig og differensiert presse.

Den norske mediepolitikken har vært en suksess. Ingen land har større avismangfold enn Norge. NRK er den offentlige allmennkringkasteren med størst oppslutning blant egen befolkning i verden. Samtidig har Norge flere riksdekkende kommersielle tv-kanaler, samt større vekst i kommersielle tv-seing og inntekter enn andre land. På radiofronten er det ingen nordiske land som kan måle seg med Norge, og med overgangen til DAB - som Norge også er først ute med - får publikum et vesentlig bedre og bredere tilbud.

Dette har bidratt til at Norge er i verdenstoppen når det gjelder åpenhet, pressefrihet og tillit i befolkningen. Skal demokratiet fungere, er vi avhengige av informasjon. Det er avgjørende at alle får mulighet til å delta. Et helt sentralt fundament i et sosialdemokratisk samfunn er å sikre at alle innbyggere har mulighet til å orientere seg om det som skjer, slik at de kan treffe sine egne valg for fremtiden og delta i den offentlige samtalen. Det er derfor helt nødvendig at Arbeiderpartiet tar en ledende rolle i utformingen av fremtidens mediepolitikk.

Vi er inne i en journalistisk gullalder. Samtidig gjennomgår mediene betydelige utfordringer i overgangen til det digitale samfunn med endrede finansieringsmodeller og medievaner. Dette kan legge press på journalistikken og redusere mangfoldet. Høyt tempo og økte krav til lønnsomhet kan utfordre den objektive og grundige journalistikken, noe som i sin tur kan svekke tilliten til mediene. Det er en stor politisk oppgave å sørge for at mediepolitikken er tilstrekkelig oppdatert til å møte disse nye utfordringene, samtidig som vi må sørge for at virkemidlene er langsiktige slik at de fremmer investeringslyst og mulighet til å bygge sterke redaksjoner over hele landet. Demokrati- og medieutvalget mener det er viktig at Stortinget tar en større rolle for å sikre ytringsfriheten som i dag er under press.

Vi har dyktige og fremoverlente journalister og medieledere. Det investeres tungt i det norske mediemarkedet, også fra internasjonale aktører. Norge kan bli ledende internasjonalt innen mediebransje og opplevelsesindustri. Dette kan gi mange nye arbeidsplasser og styrke Norges konkurransekraft.

Arbeiderpartiets Demokrati- og medieutvalg har forsøkt å beskrive noen av utfordringene og mulighetene som ligger i dette landskapet. Vi har hatt møter med aktører på feltet, og deltatt i den løpende debatten. Utvalget har produsert flere delinnstillinger underveis, for å få debatt om og innspill til de ulike forslagene som er blitt vurdert. I dette dokumentet presenterer vi det vi mener er de viktigste punktene på hvert av de områder vi har hatt anledning til å fordype oss i. Vi takker sentralstyret for oppdraget, og håper dokumentet kan gi Arbeiderpartiet inspirasjon til og et godt utgangspunkt for å utforme morgendagens mediepolitikk.

Arild Grande

Leder av Arbeiderpartiets Demokrati- og medieutvalg

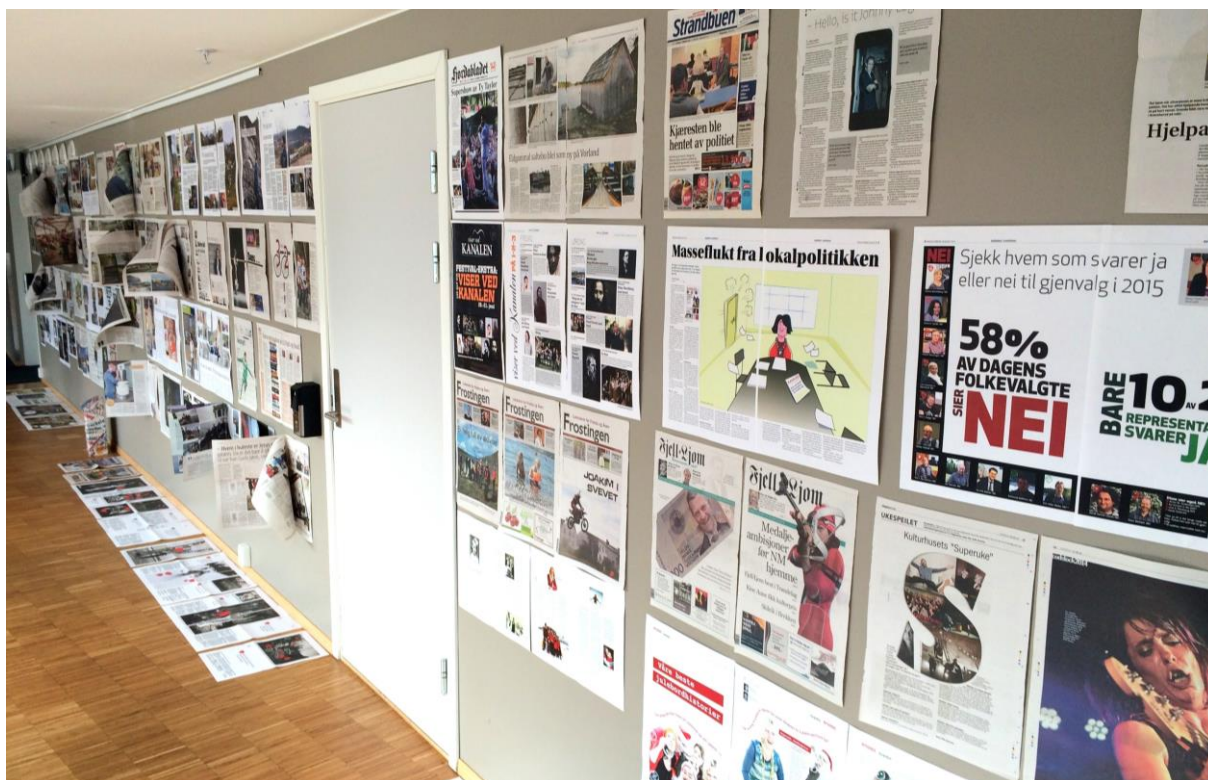

Foto: Arild Grande

STERKE REDAKSJONER OG MER ÅPENHET

Nyhets- og aktualitetsmediene er sentrale for folkeopplysning, demokrati, deltakelse, rettssikkerhet og opplevelse av gode fellesskap. Som garantist for et åpent og gjennomsliktig samfunn, bør Arbeiderpartiet derfor utvikle de kvalitetene som har gjort Norge til et av verdens mest åpne og liberale demokratier, ved å føre en mediepolitikk som gir oss de beste nyhets- og aktualitetsmedier lokalt, regionalt og nasjonalt.

Vi trenger mange kompetente, uavhengige og konkurrerende nyhetsredaksjoner med egne redaktører og journalister, og vi trenger engasjerte, krevende mediebrukere.

Mediepolitikken skal sikre mangfold, ytringsfrihet, kritisk journalistikk og offentlige debattarenaer ved å tilrettelegge for gode lokale og regionale nyhetsmiljø i alle landsdelene og flere uavhengige, allmenne og allment tilgjengelige riksdekkende nyhets- og aktualitetsmedier.

Mens nyhetsaviser og kringkasting tidligere var helt ulike, flytter alle nå langsomt stadig større del av sin virksomhet til nett og mobil. Derfor trenger vi en demokrati-, kultur- og mediepolitikk som ser hele mediefeltet som en helhet.

For å skape god journalistikk, trengs et mangfold av gode medieeiere, med kompetanse og kapital, som tar ansvar for å ivareta samfunnsrollen, utgiverkompetansen og grunnfinansieringen for medievirksomhetene. Staten er en nødvendig og viktig forvalter av folkets felles eierskap i medier. Men statens mediemakt må balanseres av andre eiere. Det krever rammebetingelser som gir mulighet for lønnsomhet for ideelle og kommersielle medier.

Forslag fra Demokrati- og medieutvalget:

1. Det gjennomføres en årlig debatt i Stortinget og fylkestingene om pressefrihetens vilkår i Norge.
2. Regjeringen legger frem en stortingsmelding om mediepolitikk og pressefrihet tidlig i hver stortingsperiode. Regjeringen må koordinere de fire departementene som forvalter statens mediepolitikk bedre.
3. Kongehuset, offentlige institusjoner, etater og domstolene skal gjennomgå egen praksis med sikte på økt åpenhet og innsyn.
4. For å stimulere til nyskaping og distribusjon av åndsverk, skal redaktører, journalister, forfattere, produsenter og utgivere få full anerkjennelse for sin opphavsrett. Brudd på opphavsretten skal bekjempes og Norge må ta initiativ overfor EU for å hindre ulovlig spredning av opphavsrettslig beskyttede verk på internett og andre kanaler.
5. Dagens momsfristak for aviser utvides til å gjelde uavhengig av publiseringsplattform. For å omfattes av ordningene med momsfristak og produksjonstilskudd, må medier ha mer enn en minsteandel av egenprodusert redaksjonelt innhold. Prinsippet om at digitalt innhold og innhold på papir skal behandles likt i forhold til moms, skal også gjelde fagpressen.
6. Verdien av statens direkte og indirekte mediestøtte skal opprettholdes på minst 2013-nivå. Dersom verdien av nullmoms blir lavere enn det, skal «gapet» tettes ved at det utvikles nye modeller for støtte til journalistisk bemanning og produksjon av journalistikk, uten å knytte støtten til inntekten fra brukerne.
7. Produksjonstilskuddet skal fortsatt gå til nyhets- og aktualitetsmedier som har stor betydning for mangfold og demokrati, har betalende lesere, følger Redaktørplakaten og har fast ansatte ansvarlige redaktører og journalister. Produksjonstilskuddet økes, for blant annet å kunne heve minstesatsene.
8. Lokalavisene skal få økonomisk støtte til å kunne gjennomføre den digitale overgangen.
9. Regjeringen skal ta initiativ til internasjonalt samarbeid for å sikre at de globale medieaktørene betaler skatter og avgifter i de landene de opererer i, med sikte på å styrke finansieringen av mediestøtteordningene.
10. Regjeringen skal gjennomføre årlige konsultasjonsmøter med de allmenne nyhetsmedienes organisasjoner om nyhets- og aktualitetsmedienes rammebetingelser og samfunnsrolle.

Foto: Arild Grande

KRINGKASTING FOR ALLE

Nyhets- og aktualitetsmediene skal sikre mangfold, ytringsfrihet, kritisk journalistikk, offentlige debattarenaer og opplevd fellesskap i hele landet. Allmennkringkasterne NRK, TV2 og P4 er sentrale deler av denne demokratiske infrastrukturen.

Staten forvalter folkets eierskap i NRK, og denne mediemakten må balanseres og utfordres lokalt, regionalt og nasjonalt. Det krever rammebetingelser som gir mulighet for lønnsomhet.

1. Regjeringen legger fram en stortingsmelding om kringkastingspolitikken tidlig i hver stortingsperiode. I denne skal NRKs oppdrag defineres, samt lisensen fastsettes for de kommende fire årene.
2. Mediepolitikken skal sikre NRK, TV2 og P4 som allmenne og allment tilgjengelige rikskringkasterne med nyheter, aktualiteter og underholdning. Gjennom avtale skal staten sørge for at TV2 og P4 fortsatt har en bred nyhetsdekning fra hele landet og at hovedkontorene blir værende i henholdsvis Bergen og på Lillehammer.
3. NRKs allmennkringkastingsoppdrag skal beskrives positivt og videreføre det brede ansvaret NRK har for ytringsfrihet, samfunnsdebatt, folkeopplysning, underholdning og kultur. NRK skal speile mangfoldet i befolkningen og slippe fram nye talent og lokale artister. Kravet til andelen norsk innhold, spesielt musikk og drama, skal økes. De viktigste idrettsarrangementene skal være tilgjengelig for alle.

4. Det følger av finansieringen og eierskapet at NRK må avstå fra reklame, også sponning. Dagens adgang til reklame på NRK.no fjernes. Felleskapet skal fortsatt eie og finansiere NRK. Det bør utredes hvordan dette skal sikres i fremtiden, herunder tiltak for å få flere unge til å benytte seg av NRKs tilbud.
5. Staten skal, som andre medieeiere, holde avstand mellom utøvelsen av eiermakten og redaksjonen. Kulturministerens rolle som NRKs generalforsamling skal delegeres til en stiftelse etter svensk modell, for å skape større avstand mellom regjeringen og journalistikken, og understreke NRKs rolle som folkets felleseie.
6. NRK skal samarbeide med eksterne produksjonsmiljøer, og være godt eksempel når det gjelder å respektere innholdsskapere og deres opphavsrett. NRK bør øke andelen ekstern produksjon til 40 prosent, alternativt innføre den britiske modellen med 50% egenprodusert og 25% eksternt samt 25% konkurranse mellom «in-house» og eksterne.
7. NRK skal ta et større ansvar for å fremme mediemangfoldet, særlig regionalt og lokalt. En mulighet for økt samarbeid er hyppigere henvisning til lokalavisene.
8. NRKs arkiv skal i større grad åpnes for andre, forutsatt at opphavsretten blir ivaretatt. De som ønsker å bruke stoff fra arkivet som ledd i nye produksjoner, må få mulighet til det, mot en rimelig betaling.
9. Staten må sørge for rammebetingelser for mediefeltet som gjør det mulig å finansiere journalistikk, ytringsfrihet, mediemangfold og konkurranse i alle deler av landet. Lokalradioene må få midler til å lykkes med overgangen fra FM til DAB.
10. Regelverket for TV- og radioreklame skal gjennomgås, og drøftes med EU-kommisjonen med sikte på å få EU til å nærme seg våre bestemmelser for TV-reklame. Forbudet mot politisk reklame¹, reklame rettet mot barn, reklame for alkohol, tobakk og reseptbelagte legemidler skal opprettholdes.

---

¹ Anders Opdahl reserverer seg mot forbudet mot politisk reklame.

MANGFOLD OG YTRINGSFRIHET

Det skal være trygt å ytre seg. Myndighetene har ansvar for å gi beskyttelse når noens ytringsfrihet er truet. Trusler og angrep på pressefolk er å anse som et angrep på ytringsfriheten. Et sterkt demokrati kjennetegnes av stor grad av offentlighet, åpenhet og mulighet til innsyn i offentlige prosesser.

Demokratiet trenger et mangfold av medier for å berike samfunnsdebatten. De redigerte mediene har en viktig funksjon som trygge arenaer for ytring.

Det er viktig å styrke kildevernet og å sikre en fortsatt fri og uavhengig presse. Redaktøransvaret må også gjelde for avisens digitale utgave på samme måte som for papiravisen.

Det er behov for en klargjøring av ansvarsforhold knyttet til benyttelse av nye publiseringsformer på internett, for eksempel blogger og sosiale medier.

Det er behov for å bedre ytringsfriheten i arbeidslivet. Politikere og ledere har et særskilt ansvar for å sikre ytringsfriheten for offentlige ansatte.

Overvåking både fra kommersielle interesser og fra lands myndigheter er en trussel mot ytringsfriheten og et økende problem. Det bør være mulig å ivareta et tilstrekkelig handlingsrom for politi og myndigheter til å beskytte landets innbyggere, uten å sette grunnleggende demokratiske funksjoner på spill.

Forslag fra Demokrati- og medieutvalget:

1. Det bør tas initiativ til en egen medieansvarslov, og en styrking av det norske kildevernet etter modell fra svensk lovgiving.
2. Regjeringens forslag til endringer i Politi- og ekomloven avvises. Det skal være krav om kjennelse fra retten dersom politiet ønsker innsyn i kommunikasjonsdata for teleselskaper og andre.
3. Styrke det lovfestede varslingsvernet slik at arbeidstakere kan varsle om ulovlige eller kritikkverdige forhold uten å risikere sanksjoner fra arbeidsgiver eller andre. Det bør utredes hvordan varslere kan følges opp bedre.
4. Kommunenes adgang til å lage egne regler som innskrenker ansattes ytringsmuligheter må begrenses. KS bør ta initiativ til å fjerne eventuelle arbeidsavtaler og arbeidsinstrukser som innskrenker ytringsfriheten for offentlig ansatte.
5. Det må ikke være mulig å omgå offentlighetslovens intensjon gjennom bortsetting eller privatisering av offentlige funksjoner og ansvarsområder.
6. Det må igangsettes et arbeid for å finne fram til virkemidler for å styrke personvernet ved å regulere/begrense muligheten til systematisk innsamling og deling av data om personer via Internett.
7. Bloggere oppfordres til å følge rådende presseetikk slik det er formulert i Vær Varsomplakaten og redaktørplakaten. Det må tas grep for å sikre at bloggere og andre medieaktører følger markedsføringsloven.

8. Gi beskyttelse der mennesker er truet på grunn av sine meninger og ytringer. Redaktører og journalister skal ha et særskilt vern.
9. Styrke forbrukernes mulighet til å gjøre informerte valg som beskytter personvernet ved å kreve mer forståelige brukervilkår.
10. Brudd på Lov om offentlighet i forvaltningen skal straffes med bøter.

Foto: Øivind Haug

SPRÅKET ER NØKKELEN TIL DELTAKELSE

Språk er kultur, identitet og makt. Det kan være splittende eller samlende, inkluderende eller ekskluderende. Mest av alt er det et verktøy for å tilegne seg kunnskap og å få sin stemme hørt.

Språkpolitikken utøves i flere felt; blant dem avis, kringkasting, film, litteratur, bibliotek, offentlig forvaltning og kunnskap. Norsk språk må styrkes gjennom ordninger som støtter norsk som læringspråk, og norsk presse, norsk film- og TV-produksjon. Norsk litteratur må gis gode vilkår for vekst og utvikling.

Demokrati- og medieutvalget mener språk og kommunikasjon er demokratibærere, og dermed en forutsetning for deltakelse. Å mestre norsk muntlig og skriftlig er nødvendig for å kunne fungere som fullverdig samfunnsmedlem. Retten til morsmål er grunnleggende. Alle ha skal rett til språkopplæring.

Forslag fra Demokrati- og medieutvalget:

1. Det offentlige må benytte korrekt, klart og brukertilpasset språk. Retten til tilrettelegging skal sikres blant annet gjennom teksting, tegnspråk og punktskrift.
2. Lære- og pensumbøker, fra barneskole til universitets- og høyskolenivå, må utvikles og utgis på norsk. Forskningens publiseringspoeng bør også omfatte nye, norske pensumbøker, og papirutgaver må likestilles med digitale læremidler.
3. Samisk som likeverdig og likestilt norsk i gitte forvaltningskommuner må få ressurser til utvikling og dyrking av samisk gjennom skole, presse og kulturtilbud.
4. Bokloven skal gjeninnføres, med sentrale elementer som fastpris, uavhengig av plattform, og styrking av innkjøpsordningene.
5. For å sikre bredde i utgivelsen og utbredelsen av ny, norsk litteratur, skal Bokloven tilstrebe ordninger som sikrer et mangfold av forlag og bokhandlere.
6. Dagens momsfristak for papirbøker utvides til å gjelde uavhengig av plattform.
7. Det må legges til rette for leselyst, leseaktiviteter og mestringsglede for barn og unge i hele skoleforløpet, der formidling av litteratur, på skolen og lokalbiblioteket, bør skje i samarbeid med ideelle aktører som Foreningen !les og Leser søker bok. Dette er spesielt viktig for barn og unge med lesevansker.
8. Bibliotekene skal bygge på gratis-prinsippet, ha rause åpningstider, være tilgjengelige og sørge for at alle kan tilegne seg nyheter og debatt gjennom tilgang til å lese digitale medier gratis gjennom bibliotekene. Bibliotekene skal sikres lik tilgang til ressurser, uavhengig av plassering.
9. Folkebibliotekene må styrkes som debattarenaer og samlingspunkt i hvert lokalmiljø. Bevilgninger til digitale ressurser skal økes.
10. Nasjonalbiblioteket skal gis et sterkere ansvar som tilrettelegger for folkebibliotekene.

Foto: Øivind Haug

GODE HISTORIER FOR OG FRA HELE LANDET

Drama- og dokumentarfilm på norsk er et satsingsområde fordi det skaper forståelse for Norges samtid og historie, det skaper stolthet og tilhørighet og det samler nasjonen. Film gir en mulighet til å formidle norsk kultur og natur til omverden.

Norge er en liten språknasjon og norsk film er avhengig av statsstøtte for å klare seg. For at det skal skapes filmsuksesser må det være bredde og mangfold innenfor utvikling og produksjon.

Norske historier skal fortelles fra hele Norge og det skal tilrettelegges for det med regionale filmsentre og regionale filmfond som dekker hele landet. Kinoene skal være tilgjengelig for alle gjennom universell utforming. Teksting og språk er viktige elementer for å gjøre filmene tilgjengelig. Prisene bør være lave og kinoen skal være en felles og trygg møteplass.

En langsiktig og god filmpolitikk er avhengig av stabile og forutsigbare rammevilkår. Åndsverksloven og annen relevant lovgivning må oppdateres for å sikre rettighetshavere og motvirke misbruk.

Forslag fra Demokrati- og medieutvalget:

1. Det må gis mer midler til utvikling av manus, konsept og ide for å få en større bredde av prosjekter å ta stilling til, før de settes i produksjon.
2. Det innføres en forutsigbar insentivordning etter islandsk modell, kombinert med en kulturtest som sikrer aktivitet for norske aktører. Insentivordningen må være tilgjengelig for både norske og utenlandske aktører. Ordningen må følges opp med god infrastruktur.
3. Støtteordningene må sikre større demografisk mangfold i historiene som fortelles.
4. Norske filmproduksjoner skal ha minst 40% kvinner både foran og bak kamera.
5. Obligatorisk teksting og universell utforming skal sikre at alle kan oppleve film. Dette må også gjelde dubbede barnefilmer.
6. Styrke den kulturelle skolesekken og ordninger som sikrer formidlingen til alle. Støtten til filmfestivaler bør økes.
7. Den regionale satsingen økes med 100 millioner slik at de gode historiene fra hele landet får bedre muligheter til å filmatiseres.
8. Støtten til film, tv- og nettserier må ses i sammenheng.
9. Distributørene, tv-kanalene og nedlastningskanalene skal trekkes sterkere inn i finansieringen av spillefilm og tv-drama.
10. Bransjen bør få økt forutsigbarhet med fireårs filmavtaler vedtatt i Stortinget.

Arbeiderpartiet